

From: Freelance Kiruv Maniac (Dovid Konreich, talmid of Rabbi Meiselman)

Posted At: Sunday, April 01, 2007 4:59 AM

Conversation: Better Let Rav Shlomo Zalman Auerbach Say It

Posted To: Voice From The Wilderness

Subject: Better Let Rav Shlomo Zalman Auerbach Say It

<http://fkmaniac.blogspot.com/2007/04/better-let-rav-shlomo-zalman-auerbach.html>

This one is especially timely for Pesach. The essay gives a very down-to-earth explanation why the Exodus from Egypt is mentioned in Kiddush and juxtaposed to the testimony of Ma'aseh Bereishis. It gives a very cogent explanation for the role of miracles in history, and resolves the conundrum raised by Slifkin and his fellow religious evolutionists as to why Hashem has to "tamper with the dials" of creation from time to time.

And of course most importantly, he supplies his definition of kefirah in Ma'aseh Bereishis and its confluence with Shabbos Kiddush as per Rav Shlomo Miller. He cites Rashi in Chulin 5a as the main source for this definition of kefirah in the Shevisas Shabbos of Hashem at the end of six days of creation.

Here it is. Taken from the collection of divrei Torah from the "Mevakshei Torah" anthology.

This particular essay was also incorporated into the "Arzei Halevanon" Haggada Of the Roshei Yeshiva. The english version published by Artscroll is in volume two pages 55-59. It is NOT a translation of the original hebrew at all but paraphrased and significantly edited. Read the original below.

Some highlights:

From the first page (bottom): ***"And there were also a similar form of heretic who, although he believed that God is the Creator, but not that He created the universe in six days. Rather just the primordial matter. And from then on the universe developed by itself and was not made by God.***

And according to all these types of heresy... or whether those who say the universe developed and evolved by itself, it makes irrelevant the entire concept of cessation of activity on Shabbos.

SO in order to uproot all these philosophies and points of view, God made apparent to the Jews all the miracles that were wrought in Egypt.

From the second page (top): ***"And through the commandeering of nature such as this, it was instilled in the Jews the belief that God generates the existence of the universe in every moment, ... and it also demonstrated clear proof that the universe isn't eternal, ... and similarly the entire development of the universe was brought about by God alone.***

posted by FKM

רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל

ראש ישיבת "קול-תורה" ובעל ה"מנחת שלמה"

וידעתם כי אני ד' המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים

חז"ל אמרו בחולין (ה, א) מומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה מלבד ע"ז וחילול שבת, והנה בדברי רש"י שם יש להרגיש שע"ז חלול שבת מלבד שכופר במעשה בראשית הרי הוא גם מעיד שהקב"ה לא שבת, וכן צריך ביאור מאי דכתיב (דברים ה, טו) וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך וכו' על כן צוה ד' אלקיך לעשות את יום השבת, דאיזה זכרון יש ליציאת מצרים בשמירת השבת, וכבר הרחיב בזה הרמב"ן שם, וגם אמרו בפסחים (ק"ז, ב) וצריך שיזכיר יציאת מצרים בקידוש היום.

ולבאר כל זה נקדים עפ"י הכלל הידוע של הקדמונים, שההבדל בין נסים גלויים לנסים הנעשים בהסתרת פנים הוא, שאם הנס בא מחמת המעשים טובים של בעל הנס עצמו אז הוא זוכה להכיר בנסו, משא"כ אם הנס הוא רק ע"י זכות אבות או זכותם של אחרים אז אין בעל הנס מכיר בנסו ואינו זוכה לראותו. וכן כתב רש"י (בראשית יט, יז) בשם המדרש, דלכך צוה המלאך את לוט ואשתו שלא יביטו אחריהם מפני שלא זכו לינצל מהפיכת סדום אלא בזכות אברם אבינו ולא בזכות עצמם, ולכך אשתו שהביטה אחריה נהפכה לנציב מלח.

והנה ביציאת מצרים שהיו ישראל שקועים במ"ט שערי טומאה, וכל ארץ מצרים היתה מלאה מגילוליהם של ישראל (מדרש רבה על הפסוק שיר השירים ב, ח, קול דודי הנה זה בא), עד שהעיד עליהם שרו של ים הללו עובדי ע"ז וכו', וא"כ מה טעם דבכ"ז ראו בגלוי את מופתי ד', וראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, והעידה התורה (דברים לז, יא) לכל האותות והמופתים וגו' לעיני כל ישראל.

ונראה דכל מה שזכו ישראל לראות בגלוי את הניסים בארץ מצרים לא היה בזכות עצמם, אלא דרך מפני שעיקר תכלית הניסים היה כדי לטעת בליבם את האמונה בד', ושתהיה אמונה זו מושרשת וברורה בקרבם ולדורות הבאים אחריהם, ולכן זכו לראותם. דבאמת כל הניסים שהיו במצרים הלא היו רק מפני שרצה הקב"ה להכביד את לב פרעה, וגם היו ישראל יכולים להנצל ממצרים גם בדרכים טבעיים, ובדרכים אלו היה יכול להוליכם אל המדבר ללא הנס הגדול של קריעת ים סוף, אלא דכל זה היה רק כדי לטעת בלבם את האמונה בד'.

והנה כידוע הכופרים הקדמונים לא האמינו בבריאת העולם ע"י הקב"ה בששת ימי בראשית ושיש אדון לעולם השולט על כל הבריאה, וכמו שמצינו בחז"ל שעד אברהם אבינו ע"ה לא היה מי שקראו אדון, וכן יש שטעו כי אחר שברא הקב"ה את העולם שוב אינו תחת רשותו, וגם אינו משגיח עליו, רק מסרו למערכות הטבע, ואינם מאמינים כי הקב"ה מלא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מיניה, ושהוא מחדש בכל רגע ורגע את כל הבריאה, וכמאמרם ז"ל עה"פ (תהילים קי"ט) לעולם ד' דברך נצב בשמים, ולו יצויר העלמות פנים היה נהפך כל העולם לתוהו ובוהו. וכנגד השיטות הללו אנו אומרים בתפילה את הפסוק "ואתה מחיה את כולם" דהיינו שהקב"ה רק הוא מחיה בכל רגע ורגע את כל הבריאה והרי היא כבריאה חדשה, ויש לעולם אדון ומושל, כמבואר בהמשך הפסוק "וצבא השמים לך משתחווים", דהיינו שכל מערכות השמים והטבע כולם משתחווים לך, כי לא יצויר השתחוויה כי אם לזולת המשתחווה. וגם היו כאלו מן הכופרים שאמנם האמינו בקב"ה שהוא בורא, אלא שלא ברא את העולם בששה ימים כי אם את החומר ההיולי בלבד, ומשם ואילך כל ההמשך היה מאיליה ולא ע"י הבורא יתברך.

ולפי כל דעות נפסדות אלו, דכל הבריאה לא נעשתה ח"ו ע"י הקב"ה, בין לאלו האומרים שהעולם הוא קדמון, ובין לאלו האומרים שהעולם המשיך והתוסף מאליו, לא שייך כלל הענין של מנוחה ביום השבת. **ולכן כדי להפקיע מכל הדעות והשיטות הללו**, הראה הקב"ה לישראל את כל הניסים שנעשו במצרים, וזאת אע"פ שמצד עצמם לא היו זכאים וראויים לראותם, והיינו שאין הענין כאן משום זכות

אלא רק כדי להחדיר בלבם את האמונה האמיתית, שהקב"ה הוא האדון על העולם והוא המשגיח עליו ומהווה בכל רגע את הבריאה ושלא היתה הבריאה נעשית מעצמה. שהרי ניסים אלו שהיו במצרים אינם דומים לשאר הנסים שנעשו לישראל במשך הדורות, דהנה הנס שנעשה לישראל כשכנסו לארץ ישראל דנבקע להם הירדן היה באופן של "ויעמדו המים", דהיינו צורת הנס היתה רק ע"י כח שלילי שהמים לא היו נוזלים כי נלקח מהם הטבע של המים שהם נוזלים וממילא נשאר "ויעמדו המים", ונס כזה נעשה גם לרבי פנחס בן יאיר שאמר לנהר חלוק מימך.

אבל הניסים שנעשו לישראל במצרים היו ע"י כח היצירה של שידוד כל מערכות הטבע, וכגון במכת דם שהמים נהפכו לדם, דאין הכונה שנתערבו מים עם דם, אלא המים עצמם נשתנו ונהפכו לדם, ועל דרך זו היו כל המכות והניסים שהיו במצרים. וכן הנס של קריעת ים סוף דכתיב ביה "נצבו כמו נד נוזלים", שהיינו שהנס לא היה רק ע"י כח השלילה שנלקח מן המים הטבע של היותם נוזלים, אלא "נד" ו"נוזלים". וע"י שידוד הטבע שכזה נקבעה בישראל האמונה כי הקב"ה הוא המהווה את העולם בכל רגע והוא שולט עליו, ולכן בידו לשנותו כרצונו. וגם נוכחו לדעת כי העולם אינו קדמון, כי אילו היה קדום לא היה הקב"ה שולט עליו, וכן כל ההתפתחות שנתהווה בעולם הוא ע"י הקב"ה בלבד.

ומעתה הואיל וע"י ניסים אלו נתברר לישראל בהכרח ברורה שהקב"ה הוא האדון והשולט על כל הבריאה, הרי נתאמתה בהם האמונה שהקב"ה ברא את העולם בששה ימים, ושבת ביום השביעי, והואיל והוא שבת ביום השביעי גם הם מחויבים לנוח ביום השבת.

ולפי"ז ניחא הא דקודם יציאת מצרים היה הדין שמי ששבת נתחייב מיתה כדן גוי ששבת, אע"פ שגם לפני יציאת מצרים היה עיקר הטעם של שמירת שבת כעדות על מעשה בראשית, אמנם לפי דברינו נמצא דלפני שראו את כל הניסים עדיין לא נתבררה בהם מהות האמונה האמיתית של יום השבת, לכן לא יכלו לקיים את מצות השבת. וכמו שמצינו (וימא סט, ב) אצל ירמיה ודניאל שלא אמרו בשבחי של הקב"ה "הגבור והנורא", מפני ששאלו איה גבורותיו ואיה נוראותיו, ואף כי ודאי האמינו בגבורותיו ונוראותיו, אלא שכל התשבחות שאנו משבחים לד' הלא את עצמותו יתברך לא ישיג שום נברא, ורק ע"י פעולותיו ומעשיו אנו משבחים אותו, ולכן כשלא ראו את גבורותיו ונוראותיו בפועל לא אמרו שבחים אלו, כמו"כ בשמירת השבת אע"פ שהאמינו בד' ובמנוחתו ביום השביעי, מ"מ לא שמרו את השבת רק אחרי שנוכחו בבירור גמור כי הבריאה וכל מה שנתהווה לא נעשה מעצמו אלא ע"י אדון כל.

ולפי"ז יובן הטעם למה נקראת השבת שלפני הפסח "שבת-הגדול", כי רק לאחר שראו את ניסי מצרים הגיעו להכרח ולעומק האמונה של חידוש העולם ע"י הבורא יתברך, וזכו להבין את ענין שמירת השבת, ונמצא שניסי מצרים הם הגורמים לנו את שמירת כל השבתות, ולולא ניסי מצרים לא היינו זוכים כלל למצות השבת.

ובזה ניחא דברי רש"י בחולין שכתב שע"י חלול שבת מלבד שכופר במעשה בראשית הרי הוא גם מעיד שהקב"ה לא שבת, כי הלא אפילו מי שאינו עובד ע"י ומאמין בד' ואע"פ אינו שובת בשבת, הרי הוא כאותם שאינם מאמינים שבריא את העולם והתפתחותו היתה ע"י ד', וא"כ הוא מעיד עדות שקר שהקב"ה לא שבת. וגם מבואר הזיכרון שיש ליציאת מצרים בשמירת השבת, והזכרתה בקידוש השבת.

וענין זה רמז בסמיכות של סוף התורה לתחילתה, שהתורה מסיימת בפסוקים "לכל האותות והמופתים אשר שלחו ד' לעשות בארץ מצרים וגוי אשר עשה משה לעיני כל ישראל", ומתחלת התורה ב"בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ", לרמז שתכלית הניסים הם למען יידעו בבירור שהשמים והארץ נבראו ע"י הקב"ה.

ולפי האמור נבין את מעלתו של חדש ניסן דאיכרי ראש חדשים כדכתיב החדש הזה לכם ראש חדשים, ומבואר בגמרא דאפילו אם לענין שנות העולם מניין מתשרי משום דבתשרי נברא העולם, בכ"ז לענין מספר החדשים מתחילין למנות מניסן, וכמפורש בפסוק. והטעם הפשוט נראה מפני שחדש זה היה

הראשון שהתחילו ישראל התורה והמצוות, דלכן אנו ליציאת מצרים וכפי שסמ עליהם את התורה, אבל לפרעה במצרים, והקב"ה הוציאנו משם הרי אנו האומות, ונמצא שכל יסוד ולכן חדש זה הוא לכם ראש **אולם** לפי מאי דאמרן האמונה החזקה ולדורות בבריא את העולם, ולכן נתקד

מרגליה בפומיה ד
הבנים, והאיך נרמז
ברצון, ויגיעה מדע
שכר וכדו'. וא"כ כ
למצרים, אלא על ה

וידעתם כי אני ד'

וידעתם כי אני ד'

תשס"ז

תשס"ז

אולם לפי מאי דאמרן שכל ניסי מצרים ושדוד חטבע היו למען יאמינו ישראל ב'ד', ואז נקבעה בהם האמונה החזקה ולדורות אחריהם, שהעולם הוא מחודש ואינו קדום, ונמצא שחדש זה הוא חדש האמונה בבריאת העולם, ולכן נתקדש חדש זה להיות ראשון לחדשי השנה.

עמלינו אלו הבנים

מרגליה בפומיה דמרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל: בהגדה של פסח ואת עמלינו אלו

ספר הזכרון

מבקשי תורה

אור אפרים

חלק שני — הלכות הפסח

ובו ארבעה שערים

שער רביעי — משנת שלמה

שער שמישי — הלכות הפסח

דברי אגדה ומחשבה בעניני החג

פסקים הלכות והנהגות ממרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל

שער שביעי — אור אפרים

שבת הגדול, ערב פסח, בדיקת חמץ, מכירת חמץ

חידושי תורה בענינים שונים

חמץ ותערובות חמץ, אפיית מצות, ליל הסדר

הספדים ותולדות חייו של הרב אורי אפרים פרלמן ז"ל

נערך בס"ד על ידי

שלום אליעזר רוטר

בן לא"א מו"ר הגאון רבי אהרן ישעי' שליט"א מח"ס שערי-אהרן

יחיאל לוינברג

יוסף יצחק פרלמן

רב דביהמ"ד חובבי תורה ודומ"צ בלונדון

ר"מ במתיבתא מנורה לונדון ועורך קובץ המאיר

ירושלים * ניסן תש"ס